

Näkökulmia kiinalaisiin kasvatuserinteisiin

Tähtinen, Tero (suom.). 2022. *Zen-mestari Huangbon opetukset*. Basam Books. 167 sivua.

Kallio, Jyrki (toim. ja suom.). 2022. *Avain kungfutselaisuuteen. Valittuja kirjoituksia kolmelta vuosituhanelta*. Gaudeamus. 416 sivua.

”JOS NÄET BUDDHAN edustavan puhtautta, kirkkautta ja vapautusta ja tuntevien olentojen edustavan likaa, pimeyttä ja samsaraa, tämä näkemys estää sinua edes lukemattomien kalpojen aikanakaan saavuttamasta bodhiviisautta.” – Mestari Huangbo

Tero Tähtinen on kunnostautunut monien arvokkaiden kiinalaisten, varsinkin kiinan buddhalaisien kirjoitusten suomentamisessa, tuoreimpana *Zen-mestari Huangbon opetukset*.

VIERAIKSI JÄÄNEET KLASSIKOT

Soisin, että kasvatustieteilijät paneutuisivat kiinalaisiin klassikoihin, sillä monet niistä käsittelevät juuri kasvatusta ja usein ainutlaatuisella tavalla. Lisäksi kiinalaisen koulutusjärjestelmän vaikutus eurooppalaiseen valistukseen tunnetaan vielä jokseenkin heikosti. Kiina oli Euroopassa suuren kiinnostuksen kohteena 1600-1700-luvuilla, mitä osin selittänee Kiinan silloinen edelläkävijyys ja jesuiittojen Kiinaa käsittelevien kirjojen saatavuus.

Kungfutselainen virkamiesten koulutusjärjestelmän vaikutus saksalaisen yliopisto- ja koululaitoksen kehitykseen kaipaikin läheistä tutkimista. Onneksemme

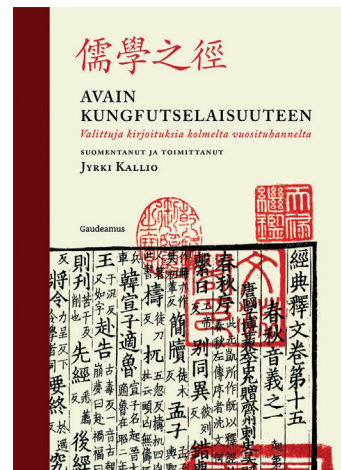
sinologi Jyrki Kallio on kunnostautunut kungfutselaisten kirjoitusten suomentamisessa sekä toimittanut Ylelle erinomaisen podcastin, ”Kirjoituksia kungfutselaisuudesta”. Kallion tuorein suurteos on kungfutselaisten kirjoitusten kokoelma *Avain kungfutselaisuuteen*. Teoksen kunniaksi on mainittava monien aiemmin suomentamattomien, varsinkin myöhäisempien kungfutselaisten teosten katkelmat.

VIRKAMIEHEN MORAALINEN KASVATUS

Teoksen johdanto sekä selitykset avaavat oivallisesti kungfutselaisista ajattelua. Sen ytimessä on, toki monin tavoin ideaalien eläessä vuosituhanien varrella, virkamiesten moraalinen kasvatusta.

Mielikuva kungfutselaisuudesta on herkästi hieman ummehnutun ja konservatiivinen. Sitä se toki myös oli, mutta ei pelkästään. Alun perin kungfutselaisuus oli radikaali liike, joka pyrki vakautamaan olot ja luomaan rauhan sotapäälliköiden välille. Välineenä se tarjosi perinteiden kunnioittamista ja vahvaa keskusvaltaa, jota kuitenkin rajoitti voimakas, koulutettu virkamiesjärjestelmä.

E erityisen antoisia olivat 300-luvulla ennen ajanlaskua

eläneen mestari Mengzin – joka tunnetaan eurooppalaisessa kirjallisuudessa, kiitos jesuiittojen, myös nimellä Mencius – ajattelun katkelmat. Ne olivat toki entuudestaan tuttuja Kallion vuonna 2020 suomentamasta ja toimittamasta *Mengzi – Veljeyden tie* -kirjasta. Mengzi edustaa kiinalaista humanismia yli kahden vuosituhanen takaa. Hän ajatteli, että ihminen on pohjimmiltaan hyvä, mutta ympäristön vaikutuksesta hän voi tulla pahaksi, varsinkin jos

KUNGFUTSELAISUUS OLI ALKUAAN RADIKAALI LIIKE, JOKA PYRKI VAKAUTTAMAAN OLOT JA LUOMAAN RAUHAN SOTAPÄÄLLIKÖIDEN VÄLILLE.

jää ilman kunnollista kasvatusta.

Mestari Mengzi oli paikoin myös radikaali sanoissaan ja ilmaisi, toki kohteliaalla tavalla, että ruhtinaiden valta oli viime kädessä kansan antamaa – ja että kapina ilmaisi ruhtinaan rikkoneen tai vasta vastaan kohtuuttomasti alamaisiinsa kohdistuneella pakko-vallalla. Mengzi painotti veljeyttä (*ren*) politiikassa ja kasvatuksessa. Kyseessä on eräänlainen toveruus, jopa 'kanssalaisuus', paitsi läheisten myös yhteisön jäsenten parissa.

ZENBUDDHALAISUUDEN PERINTÖ

Kungfutselaisuus ei kuitenkaan ole ainoa Kiinassa kehittynyt kasvatustraditio. Kiinalaisten munkkien intialaisesta meditaatiota painottaneesta *dhyāna*-perinteestä kehittynyt *chán*, paremmin japanilaisella nimellään tunnettu zenbuddhalainen traditio tuotti omansalaisensa koulutusperinteen. Itsenäisen, pelkistetyn istumismietiskelyn (*zazen*) rinnalla siinä painottuvat yhteisö, työnteke ja ennen muuta mestarin kansa käydyt keskustelut, joista kehit-

tyi kuuluisa *zen koan* -menetelmä: arvoituksellisten, paradoksaalisten ja joskus jopa lähes järjenvastaiten pienten tarinoiden käsittely oppimiskeskusteluissa.

Tähtisen suomentama *Zenmestari Huangbon opetukset* ovat peräisin 800-luvulta. Ne koostuvat 700–800-luvuilla eläneen Huangbo Xiyun oppilaiden muistiin kirjoittamista opetuspuheista ja keskusteluista sekä pienistä elämäkerrallisista tarinoista. Erityisesti monia näistä on kirjoittanut muistiin maallikkoveli ja kungfutselainen virkamies, lopulta pääministeriksikin noussut Pei Xiu.

Huangbo edustaa zeniläisen opetustradition kehittymisen hedelmällistä vaihetta ennen sen lopullista kypsymistä, joten teksti on tärkeä pala yhden maailman vaikutusvaltaisimman koulutusmallin kehitystä. Pei Xiu kirjoitti keskusteluja auki laveammin kuin mitä asiassa syvemmin sisällä ollut munkki olisi. Toisaalta arvovaltainen virkamies saattoi saada mestarilta hieman pidempiä selityksiä kuultavakseen.

Tekstit ovat maailmankirjallisuutta parhaimmillaan, joskin

niiden syvälinen lukeminen edellyttää perehtymistä zenbuddhalaisiin termeihin ja ajattelumaailmaan.

Kun kasvatuksessa kiinnostus on mindfulnessbuumin myötä kääntynyt itään, kasvatustieteilijöiden olisi syytä perehtyä ajatteluun menetelmien taustalla. Suosittelen syvällä myötämielisyydellä Kallion ja Tähtisen suomennoksia kaikille kollegoilleni.

SEVERI HÄMÄRI

FM, tohtorikoulutettava
(käytännöllinen filosofia)
Helsingin yliopisto

tietokirjailija ja tietokirjoittamisen
opettaja

Kriittinen korkeakoulu

 <https://orcid.org/0000-0003-3969-1403>

KIRJALLISUUTTA

Kallio, J. (toim. ja suom.). 2020. *Mengzi – Veljeyden tie*. Gaudeamus.

Van Norden, B. (2019). "Mencius". Teoksessa E. N. Zalta & Uri Nodelman (toim.) *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <https://plato.stanford.edu/entries/mencius/#toc>